

צפרדעים כמתנת־קבורה

לרגל עבודת־אדמה נתגלתה בספטמבר 1951 במורד הדרומי של תל אבו שושא (ע"י משמר העמק) מערת־קברים.

המתנות, שנמצאו בארבעת הכוכים, היו בעיקר מן המקובלות בתקופה הרומית: כדים, נרות, כלי זכוכית וכלי ברונזה. נמצא גם ארון מתים מעופרת, מפורר לגמרי. הכלים היו מן הטיפוסים הידועים של המאה השלישית אחרי הספירה.

כך אחד הצטיין בריבוי המתנות, וביניהן אחת יוצאת־דופן: כד גדול מלא עצמות של צפרדעים וקרפדות. בכך זה היו — בין השאר — כמה כדים גדולים דומים עם עצמות של חיות בית, כד קטן מברונזה וכן כלי זכוכית: קערות, צלחת, וכלי־זכוכית שבור אחד, שנראה כהתפתחות מאוחרת של הכלי המכונה, כנראה בשעות, אצל איזון⁽¹⁾ בשם "בקבוק הציפור", שעדיין לא התברר מה היה השימוש בו. כלי דומה לזה, המופיע בספרו של איזון, התגלה גם בחפירות בית־שאן. כלים אלה אינם דומים ביותר לכלי הזכוכית בדמות צפור. כן נמצא שם קמיע קטן מברונזה, בצורת דגל של בעל חי, הדומה במקצת לזו של צפרדע. (קמיע דומה נמצא גם בנתניה, בקבר מהתקופה הרומית).

מה היתה תכליתה של מתנה זו? כבר בזמן הקדום ביותר ייחסו תכונות מאגיות לצפרדעים ולקרפדות, ועד היום קשורות בהן אמונות תפלות ואגדות עם. בכך היתה כרוכה תמיד האמונה בכוח המרפא של בעלי־חיים אלה. אפשר יש לחפש את הסיבות לכך בהשפה, שהצפרדעים נולדות מבוק, שבבשרם יש רעל וכן קולן דומה לקולו של בן־אדם צרוד או צועק — אולי מרוב כאב.

אריסטופאנס רומז במחזהו "הצפרדעים", שהן היו קדושות לאפולון (שורה 231). אף אצל יובנאל ואחרים מדובר על כישופי אהבה ע"י צפרדעים. בברית החדשה ב"חזיון" (ט"ז 13, 14), מופיעות הצפרדעים כהמחשה של רוחות ושדים. פרייזר⁽²⁾ מספר על תכונות רפואיות של הצפרדע, שמאמינים בהן באנגליה וולס, וקרפה⁽³⁾ מציין, שהקרפה מופיעה בפולקלור כסמל למין הנקבה. ידועה גם האגדה, שנכללה באוסף אגדות העם של האחים גרים, על בן המלך שנהפך לצפרדע. רב ביותר הוא מספר התכונות של הצפרדע והקרפה, המתוארות על־ידי פליניוס⁽⁴⁾. ומספר נפלאות מופלג זה מעיד: בעלי־חיים אלה מועילים יותר מהחוקים לקיומו של המין האנושי — אם אמנם כישופים אלה אמיתיים הם. הוא אומר זאת בקשר

G. A. Eisen, *Glass II*, New York, 1927, p. 605, pl. 149 (1)

J. G. Frazer, *The Golden Bough*, Part VI: Scapegoat London (2 1933, p. 50, 53.

A. H. Krappe, *The Science of Folklore*, London 1930 p. 258. (3)

C. Plinius, *Secundi Naturalis Historia* ed. I, Sillig Vol. V. (4

Liber XXXII, Hamburg 1751, p. 18 ff.

239